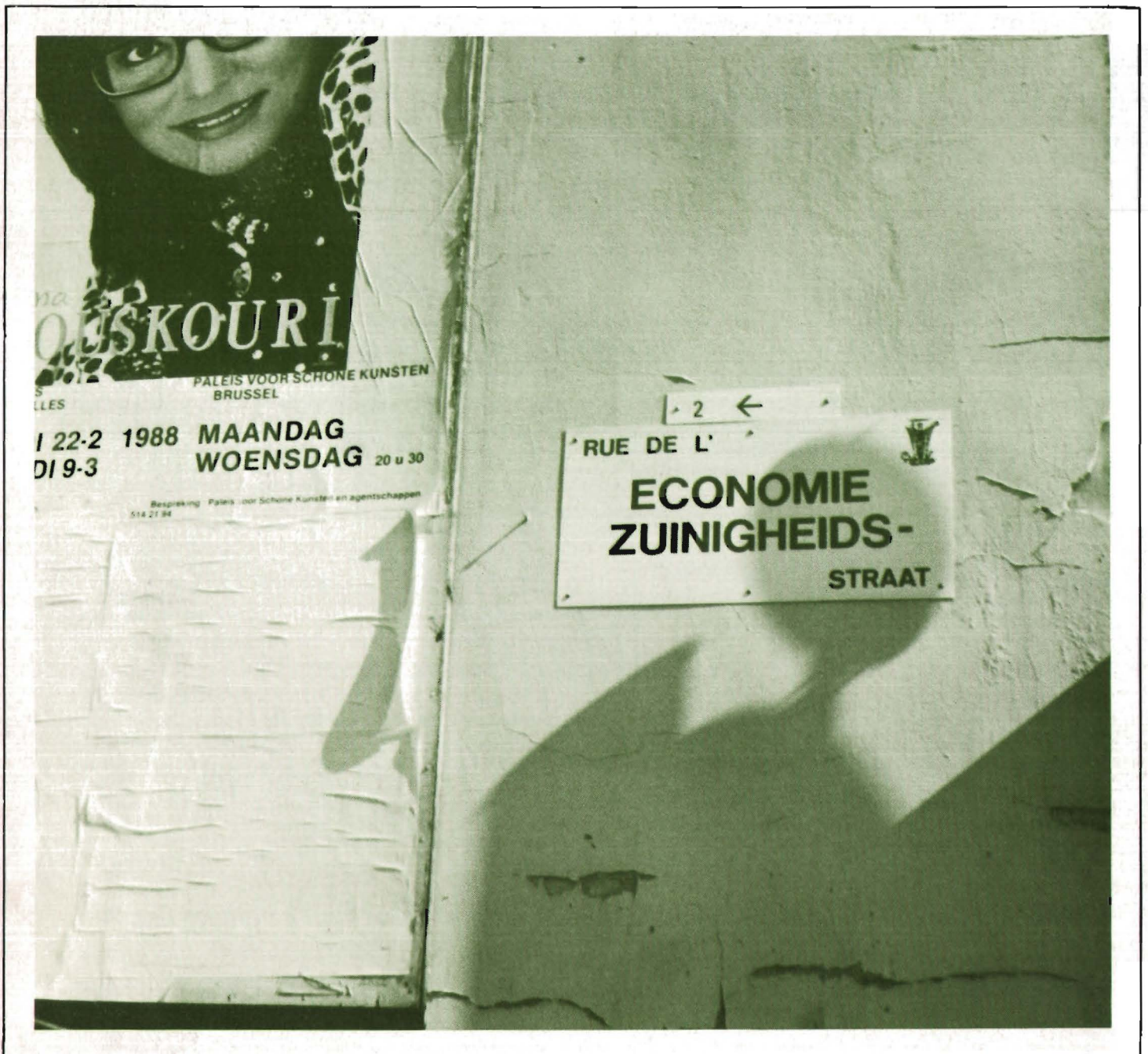

ROSTRA

E C O N O M I C A

*Interview met het nieuwe studentbestuurslid
De zwarte markt van de Sovjet Unie
De arbeidsmarkt voor algemeen economen*

De ondernemende student van vandaag is de Unilever manager van morgen. In financieel-economisch management bijvoorbeeld.

Unilever is een zeer succesvol internationaal opererend concern met tal van werkmaatschappijen in Nederland. Dankzij een sterk doorgevoerde decentralisatie bezitten deze een grote mate van autonomie en geven daardoor hun managers de nodige vrijheid en zelfstandigheid. Unilever biedt bedrijfseconomen door de grote verscheidenheid aan werkmaatschappijen en centrale diensten interessante mogelijkheden voor een financieel-economische carrière.

De Unilever financieel-economische manager heeft een zeer veelzijdige functie. Hij is niet alleen verantwoordelijk voor management- en financial accounting, maar ook het beleid ten aanzien van inkoop, logistiek en business systems behoort veelal tot zijn taakgebied.

Eisen

Voor startfuncties in de financieel-economische sector heeft Unilever momenteel plaats voor jonge academici die aan de volgende eisen voldoen:

- een doctoraal bedrijfseconomie (bij voorkeur administratieve organisatie, kosten en winst, boekhouden en belastingrecht)
- een sterke persoonlijkheid
- goede communicatieve eigenschappen
- een flexibele geest
- het vermogen om in teamverband te functioneren
- leidinggevende capaciteiten.

BINNENKORT ZULLEN DE HIER TOCH
ECHT HET PLAFOND MOETEN VERHOUDEN

Training en begeleiding

Uw loopbaan bij Unilever wordt vanaf de eerste dag zorgvuldig begeleid. Door training-on-the-job en door interne en externe, korte en langere, intensieve trainingen wordt u gedurende uw loopbaan steeds op de volgende stap in uw carrière voorbereid.

Startfuncties en verder

Unilever biedt jonge bedrijfseconomen met name startmogelijkheden in werkmaatschappijen. Het tempo van functiewisseling in de eerste jaren is hoog en het werk gevarieerd. Indien wordt voldaan aan de zware Unilever managementeisen, bestaan er ruime carrière-mogelijkheden. In Nederland, maar ook in het buitenland.

Belangstelling?

Hebt u interesse en beantwoordt u aan het geschetste profiel, dan willen wij graag met u kennismaken. Richt uw sollicitatiebrief met curriculum vitae aan Mw. Drs. H. de Bruin, Algemene Personeelszaken Nederland, Sectie Management Development, Nederlandse Unilever Bedrijven B.V., Museumpark 1, 3015 CB Rotterdam. Of bel: 010-464 42 32.

 UNILEVER
'N WERELD VAN MOGELIJKHEDEN

ROSTRA

E C O N O M I C A

**Blad van de Faculteit der
Economische Wetenschappen aan
de Universiteit van Amsterdam
nummer 152 september 1988**

Redactie

*Teun Bakels
Jos de Beus
Maria Brouwer
Esther Bijlo
Liset van Doorn
Anneke Goedhuis
Marjory Haringa
Stijn van der Krogt
Pieter van der Meché
Luc Moens
Carine van Oosteren
Mark van der Veen*

Lay out

Esther Bijlo

Redactieadres

Rostra Economica
Kamer 2386
Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam
Telefoon: (020) 525 2497

Adreswijzigingen

Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Reacties en ingezonden stukken

De redactie stelt zich open voor reacties en ingezonden stukken, behoudt zich echter het recht voor deze in te korten.

Oplage

Rostra verschijnt 9x per jaar in een oplage van 4000 ex.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar. Opdrachten schriftelijk t.a.v. de redactie.

Advertenties in dit nummer van

*ABN
AIESEC
Van Dien & Co
Fiscalistenvereniging UvA
Klynveld Kraayenhof & Co
Unilever*

Zet- en drukwerk:

Kaal Boek, (020) 26 29 08.

ISSN 0166 - 1485

Redactioneel

September. Het academische én parlementaire jaar zijn weer geopend. Traditioneel wordt al vele jaren op Prinsjesdag de jaarrekening en de begroting voor het aankomende jaar van de overheid gepresenteerd.

Dit heuglijke feit wordt door politiek Den Haag aangegrepen om er een feestelijke dag van te maken. Een uniek voorbeeld daarvan was dit jaar mevrouw Terpstra, die tien kilo lichter gewillig poseerde voor de fotografen op het binnenhof in haar creatie van Edgar Vos mét Rembrandtshoed.

Dit alles stak toch enigszins schril af tegen de groep mensen met een minimum-inkomen. Zij gaan er ook dit jaar weer niet op vooruit. Lastenverlichting voor de werkende burger, zij kunnen wel profiteren van de economische vooruitgang. We kunnen constateren dat de kloof tussen werkenden-nietwerkenden alleen maar groter wordt. Mijn vraag is of dit reden geeft voor grote feestvreugde. Het kabinet heeft het financieringstekort nu in de hand, daar kunnen we toch tevreden over zijn, maar over wie zijn rug is dat bereikt?

Ik had persoonlijk liever gezien dat het werkloosheidsniveau tot een aanvaardbaar niveau was gedaald. Hier heeft het kabinet gefaald. Het gaat goed met Nederland, het kabinet kan vallen over een paspoort maar vallen over één werkeloze meer of minder?

Inhoud

- 4 **Kom binnen: welkom!**
Prof. dr. J.G. Lambooy
- 5 **Verslag introductieweek**
Anneke Goedhuis
- 8 **Een heer van stand bij Economische Zaken**
Marleen Janssen Groesbeek
- 10 **Kies Theologie!**
Carine van Oosteren
- 13 **Enkele curiositeiten van de Sovjet-economie**
Richard Hoogland
- 17 **Onderwijs speelt geen rol**
Esther Bijlo
- 17 **De HP en studeren**
Belderok
- 18 **Studenten kunnen wel degelijk iets bereiken**
Marjory Haringa, Mark van der Veen
- 19 **Fracties**
Cornelie Goedhuis

Kom binnen: welkom!

Sedert 1922 bestaat in Amsterdam een Economische Faculteit. Die begon met 40 studenten, 7 hoogleraren en 3 lectoren. Thans zijn er alleen al voor de economie 700 en bij de econometrie 120 studenten aangekomen. Het aantal hoogleraren - er zijn geen lectoren meer - is gestegen tot slechts 22 en bijna evenveel UHD's (Universitaire Hoofddocenten); er zijn natuurlijk wel veel meer docenten (voorheen wetenschappelijke medewerkers) bijgekomen. Het karakter van de Faculteit is door de grotere aantallen natuurlijk flink gewijzigd. Vooral de verhouding tussen studenten en docenten heeft letterlijk een andere dimensie gekregen. Vroeger koos menig student zich één of enkele leermeesters, die een grote persoonlijke invloed uitoefenden. Men kan zelfs nu vaak nog zien dat bepaalde oudere economen die invloed ook thans nog uitstralen.

Gelukkig is het wel voor de latere jaren van de studie mogelijk meer persoonlijke contacten op te bouwen, die zelfs kunnen leiden tot een bemiddelende rol van hoogleraren en docenten op de arbeidsmarkt.

Een andere verandering is vervolgens ook nog de 'standaardisering' van het 'productieproces' van het onderwijs, met tal van schriftelijk afgenomen tentamens en zelfs de onderwijskundig gruwelijke 'multiple choice' tentamens, een soort Hamburger-onderwijs. Gelukkig zijn vele studenten in staat zich toch nog te ontplooien door er vakken bij te nemen en een bredere ontwikkeling te realiseren. In onze Faculteit is vanouds nagestreefd dat de student geen vakidoot wordt, door een te vroege specialisatie. Helaas zal het onder druk van de arbeidsmarkt niet altijd meer mogelijk zijn alle studenten die breed georiënteerde opleiding te bieden. Vooral als deze Faculteit ook op het nieuwe initiatief van de Bedrijfskunde voort zal borduren, is het niet ondenkbaar dat de oude systematiek zal moeten worden verlaten. Maar voor veel studenten bestaat dan toch nog de mogelijkheid allerlei keuzevakken te nemen, ter nadere ontplooiing, zoals geschiedenis, recht, sociologie en economische geografie.

Hiervoor is al even gesproken over het nieuwe initiatief van de Bedrijfskunde, dat bij ons samen met de Bestuurskunde zal worden ontwikkeld. Voorts is, samen met de VU, op 7 september jl. de Academie voor Informatica opgericht, die vooral mikt op postdoctorale bijscholing van managers uit bedrijfsleven en overheid. Ook komt binnenkort weer een ander nieuw initiatief tot stand: een opleiding voor Vastgoed- en Beleggingskunde, waar 2e jaars studenten al aan kunnen beginnen. De arbeidsmarkt vraagt hoe langer hoe meer opgeleiden met een speciale vooropleiding. De Economische Faculteit doet zijn best om zo veel mogelijk daarmee rekening te houden, zonder evenwel het niveau te verlagen.

U bent allen van harte welkom om daaraan mee te werken.

Prof. dr. J.G. Lambooy

Verslag Introductieweek

Eenzaam en alleen kwam ik vorig jaar aan in Amsterdam. Op een aantal bekenden van de middelbare school, en een enkel familielid na kende ik niemand van al die honderden eerstejaars. De oplossing leek Hoeven. En wat een succes! Een prima eerste week in Amsterdam en vele goede herinneringen. Alle redenen dus om mij dit jaar als mentor aan te melden. Maar is die maandagmiddag dan niet vérselijk eng? Een verhaaltje vertellen over de faculteit aan vijftig etterige middelbare school pubertjes? Valt reuze mee, ze zijn eigenlijk allemaal best leuk en het gaat tenslotte om dinsdag tot en met vrijdag.

Maandagochtend dus met toch wel bibberende (kan ook zwabberende zijn) knietjes naar de faculteit. Na nog even onze 'mentorenshow' met mijn medementor doorgenomen te hebben kan ik me rustig gaan voorbereiden. Langzaam praten leerde ik op de mentorentraining. Maak er vooral een kort en duidelijk verhaal van wist een commissielid me te vertellen. Zo rond een uur of elf druppelden (beter: stroomden, want het zijn er véél) de eerstejaars binnen. Alle wiskunde B mensen naar boven, alle wiskunde A mensen beneden. Zowaar, dat verliep dankzij de aangeplakte witte vellen goed. Na een informatief praatje van van Hoorn en Lambooy konden wij, de mentoren, de eerstejaars per groep meenemen naar de afgesproken zalen. En toen praten, praten en nog eens praten. Over de slingspercentages van vakken als bedrijfseconomie, over het dikke wiskundeboek, over de Age en de Nobas en het verschil daartussen, dat werd donderdag pas echt duidelijk. Over het nut van een studieadviseur of was het nou een studentendecaan? Over colleges volgen en over Netty van de koffie. Genoeg stof dus om een uur mee vol te krijgen. Daarna een rondleiding door het gebouw. Misschien is verkeersinformatie een goed idee voor de volgende keer?! 's Avonds gingen we eten met zijn allen. De pizzaman waar ik gereserveerd had had me verzekerd dat smijten met bestek niet getolereerd werd en dat de ketchup bovendien of in de fles of op het bord moest (en dus niet op het raam). Dit was trouwens zijn reactie toen ik zei dat er eerstejaars economiestudenten kwamen. Gelukkig hebben wij onze reputatie geen eer aan gedaan.

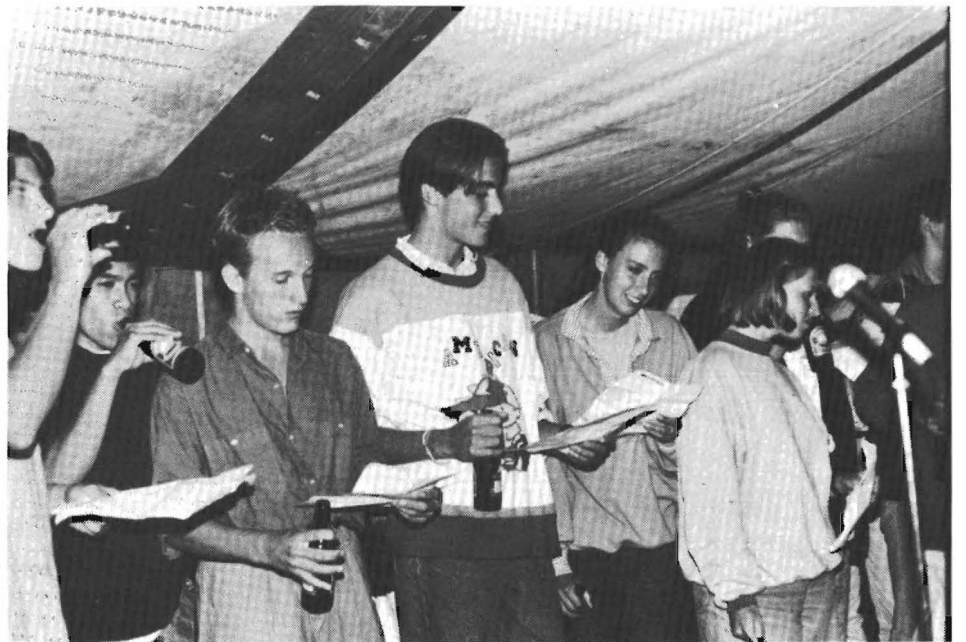
Dinsdagmiddag was het dan zover, op naar Hoeven. Maar liefst zes bussen gingen richting het zuiden. Na 2 uur kwamen we aan in de 'Olmen'. Terwijl iedereen genoot van zijn kop thee in de grote tent werd het opdrachtenspel uitgelegd. Al genietend van de zon (ja, in Nederland!) kwamen op deze manier de bolle bozen van P1 t/m P12 naar voren. Maar ook de handige mensen kwamen aan bod. Vliegtuigjes

vouwen die echt ver komen vereist vaardigheid en originaliteit (die prop met een punt = vliegtuig kwam heel ver). Een toren van bierviltjes bouwen en karikaturen van de mensen tekenen blijkt ook niet voor iedereen weggelegd te zijn. Als avondprogramma hadden we RUR. Herman ten Napel raakte toch wat zenuwachtig van de

snijdende opmerkingen van 'Jan Lenferink'. Professor van der Weel kon gelukkig nog om zichzelf lachen terwijl Netty van de koffie zich zeer goed staande hield. Over politiek liet ze zich niet uit. Verstandig Netty. Daarna disco om echt in de stemming te raken. En met succes want tot nu toe waren er nog geen ernstige slaapte-

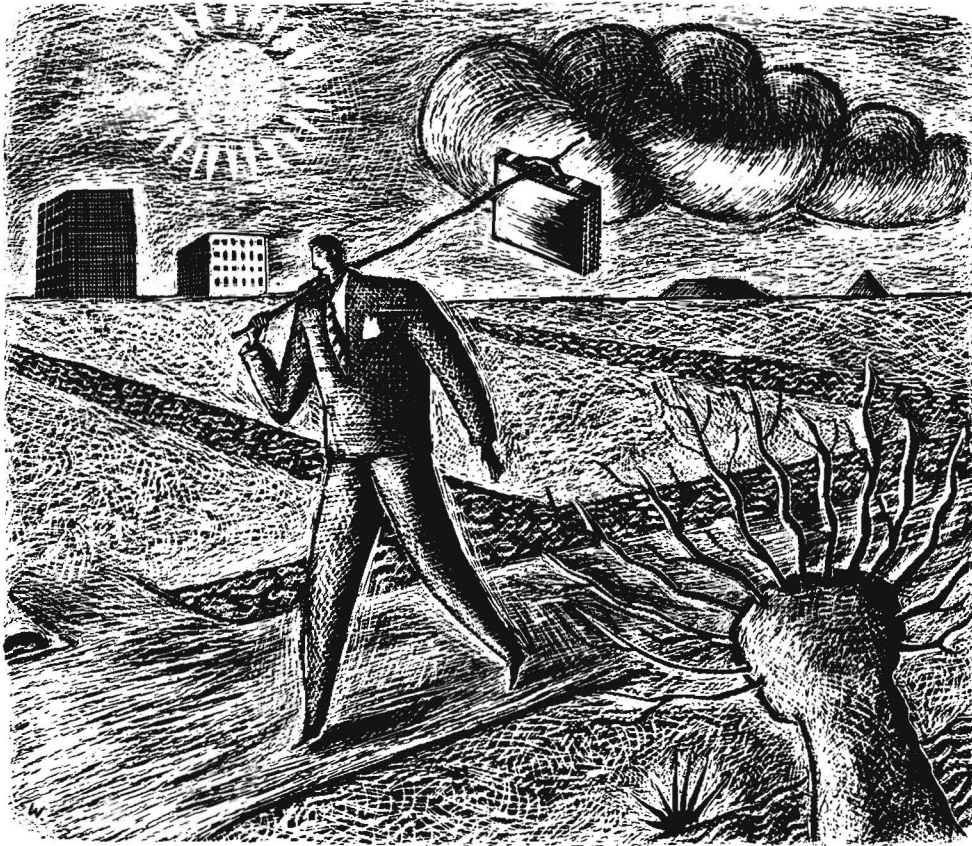

de mentoren bleven boeien

de bieromzet was hoog

Avontuur vergt een degelijke bagage.

Accountancy kent geen grenzen meer. De moderne accountant reist over de wereld en kent de weg in het internationale zakenleven. Bedrijven doen steeds vaker een beroep op zijn kwaliteiten. Hij adviseert bij import en export, financie-ringsvraagstukken, automatisering, fusies en overnames. Logisch dat de moderne accountant niet alleen zijn koffer efficiënt weet in te pakken, maar ook de meest actuele kennis met zich draagt.

Bij KPMG Klynveld Kraayenhof & Co., accountants vinden jonge economen een werkomgeving die hun horizon aanzienlijk kan verruimen. Klynveld maakt deel uit van KPMG met 60.000 medewerkers in 114 landen. Een toonaangevende organisatie op het gebied van accountancy, EDP auditing, organisatie- en belastingadvies.

In dit levendige, internationale milieu krijgen jonge economen alle kansen zichzelf verder te ontplooiën. Praktijkervaring bij een scala van cliënten, studie, binnen- en buitenlandse stages... Bij Klynveld zijn de mogelijkheden vrijwel onbegrensd.

Denk jij de nodige capaciteiten in huis te hebben en spreekt avontuur je aan? Bel of schrijf dan naar Louis Chr. Dell, Hoofd Werving en Selectie, Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam, telefoon 020-5461600.

KPMG Klynveld Kraayenhof & Co.
Accountants

Jonge economen kunnen bij ons grenzen verleggen.

hij lult je toch wel onder tafel

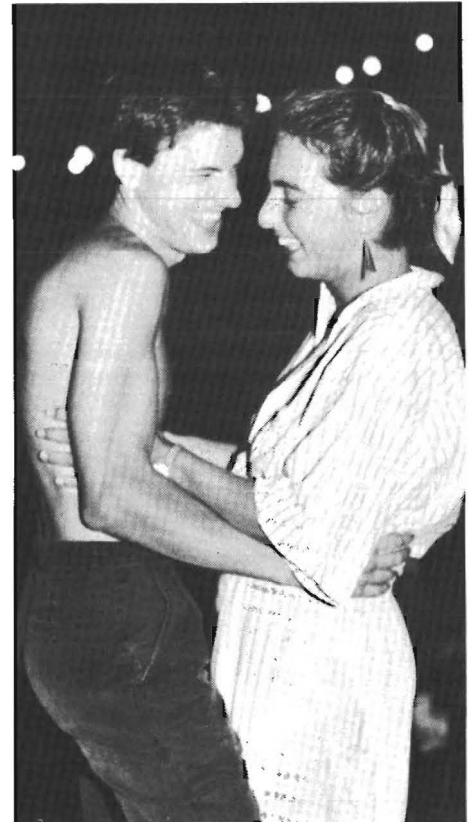
korten en waren onze magen nog lang niet verzadigd met bier. Na de eerste avond was de bier-omzet groter dan de omzet van de gehele week van vorig jaar. Gezellig? Ja, het was gezellig!

Tja, en dan de volgende dag. Met een kater opstaan om naar het Krachforum te luisteren valt niet mee. En helaas, de zon scheen en het gras zag er wel erg groen en aantrekkelijk uit. Nu volgt een bekentenis van mijn kant. Na mijn groep gemotiveerd te hebben voor het forum heb ik mijn ideale plek tussen de grassprietjes, in de wei, gevonden. Fout, heel fout, een treffend verslag van het Krachforum kan ik u dus niet geven. 's Middags mochten we weer buiten spelen. Dit keer het Beginnend Ondernemen-spel en het I.E.B.-spel. Een actieve en vruchtbare middag. Ik heb hele kartels en verbonden zien ontstaan. Samenwerkingen tegen fabrieksdirecteuren en agrariërs waren niet van de lucht. Dit zijn de ware economen. Professor van der Zijpp had ons beloofd het avondprogramma te vullen. Zijn lezing deed heel wat vermoeide ogen neerslaan maar zijn prikkelende verhaal wekte ook enkele agressieve gevoelens op. Jammer dat een echte discussie niet van de grond kwam. Wie durft er ook tegen hem op? Hij, om het maar even ordinair uit te drukken, lult je toch wel onder tafel.

Na weer een nacht vol disco, dans en bier kom ik aan bij de donderdag. Om 11.00 uur begon de presentatie van de faculteit. Na een helder verslag van Cornelia over het faculteitsgebeuren volgde een discussie tussen Wolbert en Anne. Jawel, de twee woordvoerders van de NOBAS en de AGE. Natuurlijk kwam het probleem van

links en rechts naar voren. Okee, dan maar even ruwweg: die ene met stropdas en blazer zit rechts van het midden en die andere, iets 'alternatievere' zit links van het midden. Hoe kan het ook anders. Helaas moest ik na deze presentatie van de faculteit weer huiswaarts keren want een tentamen wachtte vol smart op mij. Naar horen zeggen was de sportmiddag perfect georganiseerd en was de 'bonte avond' een bonte avond. Dit moet wel een goed begin voor de eerstejaars zijn. Maar maandag mogen we naar college, napraten over Hoeven. Ja leuk, maar eerst slapen. ■

Anneke Goedhuis

een verhit debat tussen AGE en NOBAS

de 'bonte avond' was een bonte avond

Een heer van stand bij Economische Zaken

”...als u begrijpt wat ik bedoel...”

Naast de grote bedrijven Shell, Unilever en een aantal commerciële banken, heeft nu ook de overheid geprobeerd de aandacht te krijgen van de bijna afgestudeerde econoom door middel van een summercourse. Het gebodene was tussen 30 augustus en 2 september een kijkje te nemen in de besluitvormingskeuken van Economische Zaken (EZ). Daar had deze economiestudente wel trek in en schreef een brief. Samen met nog 22 andere - voornamelijk economiestudenten was zij dinsdagochtend present op de Bezuidenhoutseweg 30. Er is vrijdagavond heerlijk gegeten.

Supply Side

Na een inleiding van de personeelszakenman ("als ik man zeg bedoel ik mens") Leniger, kwam prof. dr. F.W. Rutten - de chefkok - ons zijn recept vertellen; het gematigde supply-side-beleid met een menselijk gezicht. Als grootste fan van de minister-president heeft hij het personeel van EZ in de no-nonsens-marinade gelegd; economische groei is het devies. Dat er ondanks de sterke leider van het kabinet nog steeds meer dan 500.000 werklozen zijn, ligt aan ("en dit even binnenskamers dames en heren") de laksheid van de minister van Sociale Zaken (SoZa). Deze opmerking zou later door een opletende medecursiste voor de voeten gegooid worden van Directeur-Generaal Algemene Beleidsaangelegenheden Sociale Zaken, de heer Brouwer. De man had daarvoor omstandig uitgelegd dat er een zeer grote consensus bestond tussen de departementen van de sociaal-economische driehoek. Die consensus zal er waarschijnlijk bestaan met betrekking tot het arbeidsethosherstel, het begrip voor werkloze jongeren die gebruik mogen maken van het Jeugdwerkgarantieplan. Brouwer ging tijdens zijn presentatie niet zover om het minimumloon vrij te laten en - volgens de tradities van de supply side - vraag en aanbod de prijs van arbeid te laten bepalen. SoZa is net niet gemarineerd in de no-nonsens, slechts daarin aanbebraden. Volgens Brouwer was tenslotte het financieringstekort weer te overzien omdat er belastingmeevallers zijn geweest, niet door de beheersing van de collectieve uitgaven. Consensus?

Het neusje van Zalm

Een zeer humoristische presentatie - of was het cynisch? - werd ons opgediend door de onderdirecteur van het Centraal Plan Bureau, de heer Zalm. Het sprak voor zich dat deze man iets kwam vertellen over het MODEL. (De doelgroep van de cursus was de groep van algemeen economen die in tegenstelling tot bedrijfseconomen - be-

kend zijn met de fratsen van macro-economische modellen, vrij naar Zalm.) In zijn betoog gingen zes verschijningsvormen van het model in de pan, zij spreken allemaal voor zich: 1. samenhang, welke maatregel heeft die invloed en wat zijn daarvan de gevolgen. 2. discipline, doorberekeningen van het beleid, bijvoorbeeld de verkiezingsprogramma's van verschillende politieke partijen. 3. het model als waarschuwder, vooral het middellange termijnmodel is daar goed in. 4. het beleidsbepalende model kan prima een beleidswijziging doorrekenen. Zo was er een mevrouw die voor haar vriendjes en haarzelf een nieuwe duurdere bedrijfsauto wilde aanschaffen. De financiële consequenties kunnen door het CPB model uitgerekend worden; de beleidsvariabelen zijn exogeen. 5. het misleidende of het niets-zeggende model, dat wil zeggen de verbanden zijn niet goed gekwantificeerd of de verbanden in de werkelijkheid komen in het model niet voor. "Als het niet goed uitkomt kunnen we het altijd nog met de hand bijstellen". 6. het misbruikte model, politici hechten veel waarde aan modellen. Er waren nu al verschillende potjes op het vuur gezet en wij waren ondertussen ook al redelijk gaar geworden. Ons uithoudingsvermogen werd op de proef gesteld, met nog één spreker te gaan, de heer W.C. Middelkoop, directeur Algemene Economische Politiek (AEP) van EZ. Aan Middelkoop was duidelijk te zien dat de voorgaande dagen - het was pas dinsdag - slopend waren geweest. Hij verontschuldigde zich dat hij niets had voorbereid, maar hij zou wat gaan vertellen over de verschillende aspecten van zijn werk. Louis, één van de cursisten vond het maar niets, het was volgens hem een vaag verhaal, 'borrelpraat'. Middelkoop ving deze opmerking jolig op, maar raakte toch wat geïrriteerd. Middelkoop zou - jammer voor Louis - nog vaak opduiken en de minister-president spelen tijdens het rollenspel met als thema Prinsjesdag 1988. Intussen was het vijf uur geworden en stond er een borrel op het pro-

gramma, of hadden we die al gehad?

Een stuk gebeuren

Het was ons beloofd dat wij de tweede dag zelf wat mochten gaan brouwen, een INSTIR-receptje. De benodigde ingrediënten werden ons aangereikt door de heer Oosterwijk, hij gaat over het technologiebeleid bij EZ. Het directoraat Technologie is ontstaan tijdens de formatie van het kabinet Terlouw, Den Uyl, van Agt. (Hij bracht die volgorde.) Het neemt niet weg dat deze afsplitsing prima past in het supply-side-beleid volgens Oosterwijk. Zijn presentatie was vlekkeloos - hij had vaker dit gerecht op tafel gezet - maar de stukken en gebeuren vlogen ons om de oren; waarschijnlijk verandert het taalgebruik bij Technologie niet zo snel als de technologie zelf. Het bedrijfsleven, vooral het Midden- en Kleinbedrijf (MKB), blijft achter in de inspanning voor Research en Development (R&D) en daar moest wat aan gedaan worden. De INSTIR werd daarvoor ontworpen. INSTIR staat voor INnovatie STImulerings Regeling, met de bekende subsidiepot. Er waren toeslagen voor uitvindingen die milieuvriendelijk, werkgelegenheidscheppend waren. Een ingewikkeld instrument dus - no nonsens - er moest iets anders komen. Minder overheidsinmenging, voorwaarden scheppend, wisselwerking tussen wetenschap en bedrijfsleven. De afdeling van Oosterwijk zou zelf de volgende week een nieuw idee op tafel leggen, maar nu liet hij ons even prutsen. Met de boodschappenwagen volgden we aan de slag. De rollen werden verdeeld: één beleidsmedewerker van EZ, die zijn minister moest adviseren, de grote bedrijven, de kleine bedrijven en de EEG. Er werd eerst in eigen kring overlegd met betrekking tot de te volgen strategie. De volgende stap was het beleggen van een vergadering met de betrokken 'groeperingen'. Binnen dit overleg namen de verschillende mensen natuurlijk een zeer extreem standpunt in. Maar gelukkig had de achterban ook een compromis gebakken en

konden de verschillende pseudo-de Kortjes met een oplossing op tafel komen. Aan Oosterwijks commentaar te merken was het niet eens zo onsmakelijk.

Formatie

Wij mochten 's-middags bijkomen van al deze activiteiten. Er waren 2 heren uitgenodigd van andere departementen, respectievelijk Algemene Zaken (AZA) en Financiën. Tijdens de lunch hadden we van één van de EZ'ers gehoord hoe interessant drs. T. van der Graaf, waarnemend Secretaris-Generaal van AZA, kon vertellen; "een fantastische man". Achteraf had deze EZ'er ons dat beter niet kunnen vertellen want het viel een beetje tegen. Van der Graaf was met zijn hoofd er niet bij en de beloofde anecdotes over de verschillende minister-presidenten ontbraken. Wij kregen een overzicht van de ontwikkeling van AZA. Dit ministerie werd in 1939 door Colijn ingesteld, maar Beel schafte het weer af in 1946. Drees had het weer nodig vanwege een toename van de problemen, denk bijvoorbeeld aan de oorlog in Indonesië (Nederlands Indië). De minister-president is verantwoordelijk voor de coördinatie, contacten tussen kabinet en koningin, en sinds 1970 voor het oplossen van geschillen tussen ministers. Zijn vak is moeilijker geworden. Zijn departement helpt hem daarbij door zoveel mogelijk informatie te verzamelen van de verschillende departementen, en daarmee adviezen c.q. oplossingen aan te dragen. Als medewerker van AZA kan je ook betrokken raken bij de formatie van een nieuwe regering en het opstellen van een nieuw regeringsaccord. Je moet er dan rekening mee houden dat je zolang de formatie duurt geen enkel ander werk kan doen. Je raakt het contact kwijt met de dagelijkse gang van zaken op het departement, je bent al helemaal met de toekomst bezig. Van der Graaf heeft 2 keer meegeholpen aan een formatie. Hij sprak zijn opluchting uit dat dat niet de formatie was van het kabinet van Agt-Den Uyl.

Rijksbegroting

De tweede vreemde eend in de bijt die ons een kijkje in de keuken van een ander departement liet nemen was de heer Postma. Hij is de directeur-generaal van de Rijksbegroting. Voor diegenen die een vak als Openbare Financiën hadden gedaan was wat Postma vertelde gesneden kook. De comptabiliteitswet wordt weer herzien en het directoraat Rijksbegroting bestaat uit 4 onderdelen: 1. Inspectie Rijksfinanciën. 2. Directie Begrotingszaken. 3. Centrale accountantsdienst, deze dienst raakte bekender bij het publiek door de RSV, de Delta werken en de Walrusaffaire. 4. Financiën en publieke lichamen, bij dit onderdeel wordt er nauw samengewerkt met het ministerie van Binnenlandse Zaken (BiZa). Elk departement heeft een eigen financiële directie. Zo'n directie zit voortdurend in

de vuurlinie. Aan de ene kant worden ze bekogeld door het ministerie van Financiën, die vindt dat er omgebogen moet worden. Aan de andere kant van de keuken vliegen de taarten omdat het directoraat gezien wordt als de heuler met de vijand Financiën. Tot nu toe heeft de minister van Financiën marginale invloed op de aanstelling van een financieel directeur bij een ander departement. Er gaan geluiden op dat dat veranderd moet worden. Postma is tegen centralisatie, hij is voorstander van een decentraal model. No nonsens! Helemaal in de stemming van de Rijksbegroting gingen we beginnen met het centrale thema van de Summercourse: Prinsjesdag 1988. We kregen - na ingedeeld te zijn bij EZ, SoZa of Financiën - de opdracht een nota te schrijven over het te treffen beleid. Het viel niet mee in anderhalf uur en op 3 à 4 velletjes de gedachten op een rijtje te zetten. Wij werden streng in de gaten gehouden door een aantal AEP'ers, medewerkers van Middelkoop. Het leek wel een tentamen. Dat bleek wel uit de reacties achteraf van de verschillende cursisten, die begonnen zich vreselijk zorgen te maken toen de velletjes moesten worden ingeleverd. De nota's werden slechts gecopieerd voor de andere beleidsmedewerkers van het departement. Deze moesten we 's avonds doorlezen om de volgende dag snel verder te gaan. Maar eerst kregen we nog een borrel.

Exportbevorderings- en Voorlichtingsdienst (EVD)

Donderdag stond op het menu het MKB en de export. Met excuses voor alle afkortingen, maar ik wil de lezer het jargon laten proeven. Voor de cursisten was het soms ook een sambaballen samba. Het MKB, nog een keer, is het midden-en kleinbedrijf. Samen met Diensten is dit het directoraat van de heer Sepers. Het MKB is, aldus Sepers de grootste werkgever in Nederland, en is daarvoor zeer belangrijk. Het MKB heeft dan ook een eigen staatssecretaris. Ondanks de aandacht die het MKB krijgt van de overheid zijn de banken niet altijd even enthousiast met bijvoorbeeld het verstrekken van krediet. Daarom is er de krediet regeling MKB, dit is een oud instrument (jaren '30) van de overheid, werkt nog steeds maar wordt om de paar jaar aangepast. Het contrast met deze spreker en de volgende had niet groter kunnen zijn; Cees Kruyt, afgestudeerd landbouwhogeschool, ingenieur, vertelde ons quasi-nonchalant wat zijn afdeling binnen en buiten Den Haag allemaal doet. Wisten wij dat wij in een gebouw zaten dat gebruikt werd om de bv Nederland te promoten? De EVD - let op de naamswaandering, de schuld van Charles Schwietert - geeft voorlichting aan bedrijven over de omstandigheden in het buitenland met betrekking tot de export. Deze informatie moet op niet al te lange termijn beschikbaar komen via een terminal, die dan staat

bij de Kamers van Koophandel en Fabrieken in de verschillende plaatsen van het land. De dienst heeft daarvoor het Expert (nee geen typefout) Informatie Systeem ontwikkeld en liet ons dat zien. Het maakte niet veel indruk op ons, maar, voegden de twee mensen die de hele morgen rokend achter de terminal hadden gezeten eraan toe, "het is nog niet af". De heer van Dartel gaat over interne EG-aangelegenheden. Hij vertelde dat hij ondernemers wilde gaan informeren over de veranderingen die gaan plaatsvinden als in 1992 de grenzen vervagen. Om te voorkomen dat er 2 terminals bij de Kamers van Koophandel en Fabrieken staan gaat de afdeling van van Dartel ook gebruik maken van het prachtige informatie systeem.

Het werd weer tijd ons met binnenlandse aangelegenheden te bemoeien: het rollenspel werd in gang gezet. De verschillende departementen kregen een eigen kamer toegewezen en moesten de begroting voor 1989 opstellen omdat deze de volgende dag door hun minister in de ministerraad verdedigd zou moeten worden. Nu ook weer een deadline van anderhalf uur. Begeleid door AEP'ers werden de verschillende nota's tot een compromis gesmeed. Na gedane arbeid was het goed borrelen.

Laatste dag

De laatste dag stond volledig in het teken van de rollenspelen. 's Morgens speelden wij onder leiding van de heer Geysers en zijn medewerkers een rollenspel over de bestuurlijke aspecten van de electriciteitsvoorziening. Tijdens de afsluitende discussie van dat spel werd duidelijk dat het leuk zou worden die middag. Na de - weer voortreffelijke - lunch konden we beginnen. Middelkoop als minister-president zou alles in goede banen leiden en de uiteindelijke beslissing nemen over het te volgen beleid. Het ministerie van SoZa, dat behoud van koopkracht en werkgelegenheid als doelstellingen had, probeerde meer geld binnen te halen door een telegram met een belastingmeevaller van 2 miljard te sturen. Jammer genoeg ging de minister-president niet accoord. Het voert te ver - een hele Rostra - om het verloop van het spel te vertellen. Maar ik kan, denk ik, namens de groep zeggen dat het zeer geslaagd was. Om vijf uur volgde weer de bekende borrel en daarna zijn we met een groot gedeelte van de groep uit eten geweest. Dit werd betaald door EZ, hetgeen zeer gewaardeerd werd daar dit etentje niet op het programma stond. Volgend jaar is er naar alle waarschijnlijkheid weer een kijkje in de keuken. Het is te hopen dat de UvA dan beter vertegenwoordigd is: dit jaar één politicologie studente en ondergetekende. Wij hadden meer vingers in de haagse pap zeer gewaardeerd. ■

Marleen Janssen Groesbeek

Kies Theologie!

De arbeidsmarkt voor algemeen economen

Wat is het nut van arbeidsmarktprognoses? Volgens deskundigen kunnen deze er toe leiden dat er een evenwicht ontstaat op de arbeidsmarkt. Toekomstige studenten zouden zich op dit moment beter voor studies als theologie of technische wetenschappen kunnen inschrijven dan bijvoorbeeld voor economie of medische opleidingen. Bovendien kunnen de prognoses leiden tot bijsturing van de bestaande studierichtingen.

Arbeidsmarktonderzoek is populair. In ESB verschenen onlangs twee artikelen, gebaseerd op de resultaten van een onderzoek van het Research centrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) [1], waarin de arbeidsmarkt voor afgestudeerden integraal wordt doorgelicht. Aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam is een onderzoek gedaan naar de toekomstperspectieven van een deelgebied van deze markt, namelijk de arbeidsmarkt voor algemeen economen.

In het eerste artikel in ESB, getiteld Arbeidsmarkt naar beroep in 1992, staat de vraag naar academici in de periode 1985-1992 centraal. Volgens de auteurs is er in principe een tendens naar een evenwicht op de arbeidsmarkt, omdat jongeren er bij hun studiekeuze rekening mee houden of ze na het beëindigen van hun studie ook een goede kans op een baan hebben. Afwijkingen van het evenwicht worden onder andere veroorzaakt door gebrek aan informatie over de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden. Daarom zijn prognoses van de arbeidsmarktsituatie per jaar geen overbodige luxe.

De werkgelegenheidsprognoses worden in dit onderzoek ingedeeld naar bedrijfssectoren en beroepsklassen. De totale werkgelegenheid zal tussen 1985 en 1992 naar verwachting met tien procent toenemen. Voor de verschillende beroepsklassen worden prognoses gegeven van de vervangingsvraag. Deze geeft aan hoeveel van de huidige werknemers in een bedrijfstak gedurende de prognoseperiode vervangen zullen worden door nieuwkomers. Vervolgens komen de risicofactoren aan de orde, uitgedrukt in werkgelegenheidsfluctuaties en in branchespreiding van beroepsklassen. Branchespreiding geeft aan in welke mate een beroepsklasse geconcentreerd is in een beperkt aantal bedrijfssectoren.

In de uiteindelijke typering van de arbeidsmarktperspectieven van de verschillende beroepsklassen, komen economen er goed van af. Samen met wiskundigen, systeemanalisten, accountants, juristen, secretaresses en typisten kunnen zij een goed werkgelegenheidsperspectief verwachten, dat wil zeggen weinig conjunctuurgevoeligheid en voldoende uitwijkmogelijkheden. Tot zover speculaties over de vraag naar academici.

Beroepsklassen met de grootste en de kleinste branchespreiding gemiddeld, 1979-1985

GH

Grote branchespreiding

1. Beleidvoerende en hogere leidinggevende functies (exclusief openbaar bestuur)	0,99
2. Secretaresses, typisten e.d.	0,94
3. Diverse administratieve functies	0,94
4. Toezichthoudend en leidinggevend productiepersoneel	0,94
5. Laders, lossers, inpakkers e.d.	0,94
6. Telefonisten	0,94
7. Toezichthoudend- en leidinggevend transport- en communicatiepersoneel	0,93
8. Computerapparatuur-operateurs e.d.	0,93
9. Instrumentmakers, monteurs e.d.	0,93
10. Ingenieurs, tekenaars e.d.	0,92

Geringe branchespreiding

1. Zelfstandige land- en tuinbouwers	0,00
2. Zelfstandige winkeliers	0,01
3. Zelfstandige horecahouders e.d.	0,02
4. Directeuren en bedrijfsleiders groothandel	0,02
5. Tabaksproduktenmakers	0,02
6. Zelfstandige groothandelaren en tussenpersonen	0,03
7. Steenhouders, -zaggers, -slijpers e.d.	0,03
8. Directeuren en bedrijfsleiders detailhandel	0,04
9. Kappers, schoonheidsspecialisten e.d.	0,07
10. Beleidvoerende en hogere leidinggevende functies bij openbaar bestuur	0,09
-

Bron: De Grip, Heyke, Dekker, Groot: De arbeidsmarkt naar beroep in 1992, ESB 29-6-1988, p.621.

In het tweede artikel, getiteld Arbeidsmarktperspectieven van universitaire studierichtingen, wordt geschetst hoe het aanbod van afgestudeerden zich zou kunnen ontwikkelen. Hiervoor wordt de opleidingsstructuur geprognosticeerd. Het verloop van deze opleidingsstructuur lijkt grotendeels bepaald te worden door neerwaartse verdringing, dat wil zeggen dat hoger geschoolden lager geschoolden uit hun beroepen verdringen, en door horizontale substitutie. Dit laatste betekent dat de groei van de ene studie ten koste van de groei van een andere studie op hetzelfde niveau gaat.

Beroepenspreiding van de studierichtingen in het wetenschappelijk onderwijs (GH), gemiddelde in de periode 1979-1985

Economische wetenschappen en bedrijfskunde (drs.)	0,86
Agrarische wetenschappen en huishoudkunde	0,82
Wis- en natuurkunde	0,81
Econometrie, actuarieat en bedrijfskunde (ir.)	0,80
Kunstonderwijs	0,79
Rechten	0,70
Technische wetenschappen	0,68
Sociaal-culturele wetenschappen	0,66
Letteren	0,53
Farmacologie	0,51
Theologie	0,49
Medische opleidingen	0,22

Bron: De Grip, Heyke, Dekker, Groot: Arbeidsmarktperspectieven van universitaire studies, ESB 6-7-1988, p. 631.

Ook bij de ontwikkeling van het aanbod van academici speelt de vervangingsvraag een belangrijke rol. Het aantal afgestudeerden stijgt trendmatig. Deze stijging is gedeeltelijk een gevolg van de verkorting van de studieduur door de twee fasestructuur, waardoor er gedurende een aantal jaren zowel oude- als nieuwwestijlstudenten op de arbeidsmarkt komen. Afgestudeerden van de meeste opleidingen hebben ruime uitwijkmogelijkheden, wat tot uitdrukking komt in een hoge beroepenspreidingsindicator. Volgens dit onderzoek stijgt de

*Typering arbeidsmarktsituatie
naar studierichting, 1985-1992*

	VN (1)	AN (2)	AMI (2):(1)
Theologie	26	23 ^a	0,9
Technische wetenschappen	55	47	0,9
Econometrie, actuaariaat en bedrijfskunde (ir.)	72	108	1,5
Medische opleidingen	21	45	2,2
Rechten	43	96	2,2
Sociaal-culturele wetenschappen	40	91	2,3
Wis- en natuurkunde	31	79	2,5
Economie en bedrijfskunde (drs.)	35	97	2,7
Agrarische wetenschappen en huishoudkunde	31	119	3,8
Letteren	20	126	6,3
Farmacologie	21	137	6,7
Kunstonderwijs	23	224	9,9

VN= vraag naar nieuwkomers in procenten van werkzame personen 1985.

AN= aantal afstuderenden in procenten van werkzame personen 1985.

AMI= arbeidsmarktindicator.

^a Dit percentage verschilt van het in De Grip c.s., op cit. genoemde percentage als gevolg van een correctie, aangebracht met betrekking tot de verwachte uitstroom van de Theologische Universiteiten.

Bron: De Grip, Heyke, Dekker, Groot: Arbeidsmarktperspectieven van universitaire studies, ESB 6-7-1988, p. 630.

vraag naar academici tussen 1985 en 1992 veel minder snel dan het aanbod. Voor economische wetenschappen en bedrijfskunde(drs) is er sprake van een matig arbeidsmarktperspectief maar gelukkig zijn er veel uitwijkmogelijkheden. De voornaamste oorzaak van deze matige arbeidsmarktvooruitzichten is de enorme toename van het aantal afgestudeerden. Op dit moment zijn alleen voor theologen en technische wetenschappers de arbeidsmarktvooruitzichten gunstig.

In 1987 is er aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam (EUR) een onderzoek gedaan naar de arbeidsmarkt voor algemeen economen. Aanleiding voor dit onderzoek was de onoverzichtelijkheid van deze markt, onder andere veroorzaakt door de sterke toename van het aantal economiestudenten, door de groeiende voorkeur voor bedrijfseconomie en door de twee fasenstructuur. Het onderzoek bestond uit twee enquêtes, een onder studenten en een onder potentiële werkgevers en uit een overzicht van de overige informatie over de arbeidsmarkt voor algemeen economen.

De resultaten van dit onderzoek zijn in april 1988 in drie delen verschenen. Deel één behandelt de beoordeling door studenten van hun toekomstige arbeidsmarkt en van hun opleiding. Het aantal studenten dat voor algemene economie kiest, is aan de EUR teruggelopen van ruim 20% van diegenen die in 1982 met hun studie begonnen, tot minder dan 10% voor beginnende studenten in 1985 en 1986. Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de keuze voor algemene economie bevorderd zou kunnen worden door de introductie van twee nieuwe studierichtingen binnen de algemene economie. De eerste studierichting bevat een grotere hoeveelheid bedrijfseconomische vakken waardoor toekomstige studenten gemakkelijker voor algemene economie zullen kiezen. De tweede studierichting komt de huidige studenten algemene economie en econometrie tegemoet in hun vraag naar meer algemeen economische en kwantitatieve vakken.

In deel twee van de resultaten van het onderzoek komen de meningen van werkgevers over algemeen economen en de economieopleiding aan de orde. Deze meningen zijn geïnventariseerd op grond van een mondelinge enquête, gehouden onder tien belangrijke werkgevers van algemeen economen. Als belangrijke vakken noemden de werkgevers macro economie, monetaire economie, internationale economische betrekkingen, micro economie en openbare financiën. Het ideale profiel van de algemene econoom ziet er naar hun mening als volgt uit:

- brede kennis, ook van institutionele aspecten, in combinatie met diepgang;
- analytisch vermogen;
- vermogen om een brug te slaan tussen theorie en praktijk.

Het komt er op neer dat de studie economie praktischer moet worden. Er moet meer aandacht besteed worden aan praktische vaardigheden en minder aan abstracte kennis. Dit is een gezamenlijke wens van studenten en toekomstige werkgevers.

Deel drie van de resultaten behandelt de macro-aspecten en de confrontatie van de deelonderzoeken. De centrale vraag van het onderzoek is wat de arbeidsmarktperspectieven voor algemeen economen zijn, met name kort na het afstuderen. Hiervoor is een vergelijking tussen de vraag- en aanbodzijde van de arbeidsmarkt noodzakelijk.

De vraagzijde betreft de aard van de vraag naar algemeen economen, zowel kwalitatief als kwantitatief, de beoordeling van het onderwijs en de concurrentie van andere academici of HEAO'ers. Aan de aanbodzijde komen aan de orde de te verwachten aantallen studenten, de motieven voor studiekeuze en de verwachtingen en wensen van de studenten ten aanzien van onderwijs en toekomstige werkkring.

De laatste jaren bedraagt de werkloosheid onder economen ongeveer drie procent van het aantal werkende economen. De

meeste werkloze economen zijn algemeen econoom. Ten opzichte van andere disciplines is drie procent werkloosheid niet veel maar het is van belang te weten dat de helft van de werkloze economen al meer dan een jaar zonder werk is.

Volgens ramingen van het Centraal Plan Bureau neemt het aanbod van economen en juristen in de komende tien jaar sneller toe dan de vraag. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat het onderscheid tussen academici en HEAO'ers in de toekomst verder zal vervagen, waardoor hbo'ers en academici uiteindelijk op dezelfde banen terecht zullen komen. Het snel stijgende aanbod wordt veroorzaakt door de verwachte rendementsverhoging van de economiestudie als gevolg van de twee fasenstructuur en de toenemende belangstelling voor de studie economie. Volgens een onderzoek, WOSRA '87, zal deze stijging nog groter zijn dan de schattingen van het CPB. De berekeningen van de EUR trekken deze forse stijgingen in twijfel op basis van de studieresultaten van de twee fasenstructuur. Deze resultaten geven geen aanleiding om een hoger rendement te verwachten. Volgens de onderzoekers van de EUR zal er alleen sprake zijn van een toename van de werkloosheid onder economen als er in de toekomst nog meer economiestudenten afstuderen dan nu het geval is. Bij een ongewijzigd rendement en een gelijkblijvende vraagtoename zal er, volgens deze berekeningen, in de jaren negentig weer een tekort aan economen ontstaan. Het aantal studenten dat voor algemene economie kiest is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Als deze trend zich voortzet zal het totale aanbod van algemeen economen zich volgens deze verwachtingen stabiliseren en zouden er met name voor algemeen economen tekorten gaan ontstaan. Zowel uit het onderzoek van het ROA als van de EUR blijkt dat een evenwichtige situatie op de arbeidsmarkt voor economen in de nabije toekomst niet waarschijnlijk is. Voor de voornaamste oorzaak van de te verwachten verstoring van het evenwicht tussen vraag en aanbod van academici, namelijk de enorme toename van het aantal afgestudeerden, is niet direct een oplossing mogelijk. Men kan alleen maar hopen dat de mondiale vraag naar academici zal toenemen en dat het in de toekomst makkelijker zal worden om in het buitenland een baan te vinden. Maar misschien is het helemaal niet nodig om ons nu al druk te gaan maken over dit soort toekomstperspectieven. Door demografische ontwikkelingen komen er immers steeds minder jongeren en dus ook minder studenten en afgestudeerden. Het is mogelijk dat er zo een nieuwe evenwichtssituatie ontstaat. ■

Carine van Oosteren

¹ In de nummers van 29 juni en van 6 juli jl., geschreven door dr. A. de Grip, prof. dr. J.A.M. Heijke, drs. R.J.P. Dekker en drs. L.F.M. Groot. De auteurs zijn allen verbonden aan het ROA.

(advertentie)

'Fiscalistenvereniging U.v.A. organiseert 4e LOF-Congres

'De Fiscalist in de Praktijk'

Vrijdag 28 oktober 1988

Grand Hotel Krasnapolsky Amsterdam

- 10.00 Ontvangst met koffie
Opening bedrijvenmarkt
- 10.30 Openingswoord
Ir. G.P. van der Schoot; McKinsey & Company
- 10.45 Adviesbureau
Dr. T. Blokland; Meyburg en Co
- 11.15 Multinational
Drs. J. van der Rest; Koninklijke Olie
- 11.45 Inspectie
Mr. P.E. Keekstra; voorzitter inspecteursvereniging
- 12.15 Lunch en inschrijven workshops
- 13.30 Rechterlijke macht
Prof. Mr. E. Aardema; raadsheer Gerechtshof Leeuwarden
- 14.00 Zelfstandige onderneming
Mr. M. Plante-Failé; belastingadviseur
- 14.30 Theepauze
- 15.00 Diverse parallel-workshops met sprekers uit:
de advocatuur: Houthoff advocaten
de accountancy: KPMG Klynveld Kraayenhof en Co
de politiek: diverse politieke partijen
het bankwezen: Staalbankiers
het notariaat: Caron en Stevens, Den Hartog en Hamans
- 16.30 Slotwoord
Prof. Dr. J.W. Zwemmer
- 16.45 Sluiting bedrijvenmarkt en borrel

Dagvoorzitter:

Prof. Dr. J.W. Zwemmer

Hoogleraar belastingrecht Universiteit van Amsterdam

Comité van Aanbeveling:

Mr. H.E. Koning

Staatssecretaris van Financiën

Prof. Mr. Ch.P.A. Geppaart

Hoogleraar belastingrecht Tilburg

Prof. Mr. J.F.M. Giele

Hoogleraar belastingrecht Leiden

Prof. Mr. A. Nooteboom

Hoogleraar belastingrecht Groningen

Prof. Dr. L.G.M. Stevens

Hoogleraar belastingrecht Rotterdam

Prof. Dr. J.W. Zwemmer

Hoogleraar belastingrecht Amsterdam

Inlichtingen vanaf 26 september 1988 dagelijks van 10.00 tot 12.00 uur onder telefoonnummer 020 - 525 3444

Kosten van deelname: student f 30,-, niet-student f 150,-

Het bedrag ad f,.. storten voor 15 oktober op bankrekening nr. 49.89.39.227; giro van de bank 135646 o.v.v. LOF-Congres 'De Fiscalist in de Praktijk' Amsterdam.

(advertentie)

AIIESEC's Bedrijven-Informatie-Dag

Zoals u wellicht weet organiseert AIIESEC al enige jaren informatiedagen voor studenten economie, economie en accountancy. Dit jaar zullen er drie afzonderlijke dagen plaatsvinden, te weten:

- de bedrijven-informatie-dag
- de sollicitatie-informatie-dag
- de individuele-gesprekken-dag.

De beide laatstgenoemde dagen zullen in resp. november en december plaatsvinden. Hierover krijgt u t.z.t. de nodige informatie.

De *bedrijven-informatie-dag* zal gehouden worden op *dinsdag 25 oktober 1988*

(aanvang 8.30 uur precies) in het gebouw van de *Vrije Universiteit*, Boelelaan 1105 Amsterdam

De dag zal geopend worden door een top-man uit het Nederlandse bedrijfsleven.

Op deze dag wordt u in de gelegenheid gesteld in contact te treden met bedrijven naar uw keuze. Gedurende 3-kwartier durende sessies zullen de aanwezige bedrijven hun organisatie toelichten en een indruk geven van de carrièremogelijkheden voor academici binnen hun bedrijf. De *bedrijven-informatie-dag* is in principe bedoeld voor doctoraalstudenten os/ns, maar er is een beperkte mogelijkheid voor propedeusestudenten om deel te nemen. Tijdens deze dag bieden wij u tevens de mogelijkheid nader in contact te treden met de vertegenwoordigers van de deelnemende bedrijven gedurende een lunch en een afsluitende borrel.

Wij vragen u voor deze dag, inclusief lunch, borrel en informatiemap, een tegemoetkoming van f 7,50 (die u op de dag zelf kunt voldoen).

Inschrijving:

U kunt zich voor maximaal 6 bedrijven inschrijven.

Dit formulier voor *dinsdag 18 oktober* opsturen naar

AIIESEC AMSTERDAM POSTBUS 10269, 1001 EG AMSTERDAM

(voor nadere informatie bel 265030 dagelijks tussen 10.00 en 12.00 uur),

of u kunt zich direct inschrijven op uw economische faculteit.

Inschrijfformulier AIIESEC Bedrijven-Informatie-Dag 25 oktober a.s.

Naam: Ik ben ...e jaars student

Adres:

Postcode: Woonplaats: Tel.:

Bedrijven waarbij sessies gevolgd willen worden in volgorde van voorkeur:

1: 4:

2: 5:

3: 6:

Deelnemende bedrijven

-ABN

-AMRO

-Nationale Nederlanden

-NMB

-Rabo

-Ahold

-AKZO

-Cargill b.v.

-DSM

-I.B.M.

-McKinsey and Company

-NCR N.V.

-Nedloyd

-Océ Nederland b.v.

-Philips

-Procter & Gamble Benelux n.v.

-P.T.T.

-Unilever

-Shell

-Arthur Anderson & Co Nederland

-Coopers & Lybrand

-Van Dien + Co Accountants

-Dijker en Doornbos

-Dechesne Ernst & Whinney Nederland

-KPMG Klynveld Kraayenhof & Co

-Moret & Limperg

-Nederlandse Accountants Maatschap

-Price Waterhouse Nederland

Enkele curiositeiten van de Sovjet-economie

Het is mijn achtste dag in Moskou. Ik ben op bezoek bij een van mijn vrienden. Er is nog iemand, die ik niet ken. De twee laten mij even alleen en ik hoor hoe ze in de kamer naast me opgewonden en met afwisselend volume met elkaar spreken. Vervolgens vertrekt de onbekende en legt mijn vriend me uit waarover al die opwinding was ontstaan: een tamelijk naaste kennis was de nacht tevoren met een ploertendoder in een portiek om zeep geholpen. Motief: onenigheid over de zwarte handel. De zwarte handel, enorm in omvang, is slechts een van de bijzonderheden van de verziekte economische structuur in het land van Gorbatsjov.

Het is allemaal ontstaan aan het eind van de negentiende eeuw en het heeft pas goed vorm gekregen in de jaren dertig van onze eeuw. Tijdens tsaar Nicolaas II moest het land in een enorm tempo geïndustrialiseerd worden. Rusland was vanaf de tijd van Peter de Grote een van de belangrijkste politieke machten op het Europese toneel geweest. Het land dreigde nu een achterstand op te lopen op het Westen, dat reeds in het begin van de negentiende eeuw een industriële revolutie had doorgemaakt. Sergej Witte, de minister van financiën onder Nicolaas II, was een uitstekend manager en wist het land met grote buitenlandse investeringen inderdaad razendsnel te industrialiseren. De nadruk lag daarbij op de zware industrie en de aanleg van spoorwegen en er onstond een nieuwe klasse, het arbeidersproletariaat. Voordat dit proletariaat echter mondig kon worden en, zoals in het Westen volop gebeurde, betere levensomstandigheden voor zichzelf kon eisen, voltrok zich een nationale ramp, de revolutie. Na die klap volgde een periode van buitenlandse interventie en burgeroorlog, waarin letterlijk alle opbrengsten in dienst van het Rode leger werden gesteld (o.a. voedselheffing op het platteland).

tie in de Sovjetunie. Het platteland werd gecollectiviseerd en de economie werd geïndustrialiseerd met nadruk op de zware industrie en een kwantitatieve productiestrategie. Opnieuw slaagde de Sovjetunie erin een industriële grootmacht te worden. Dit ging echter ten koste van een gezonde ontwikkeling van de consumptie-industrie. In die jaren ontstond het zwarte circuit, dat na de tweede wereldoorlog, toen de economische opbouw in dezelfde trend voortging, groter en groter werd. Dat zwarte circuit uit zich heden ten dage niet alleen in de handel in videocassettes e.d., maar in heel de mentaliteit van de Sovjetburger. Alle competitieve eigenschappen van een gezonde economie komen buiten de officiële economie tot uitdrukking.

Supermarkt

De officiële economie is saai, grijs en heeft weinig omzet, de zwarte economie daarentegen is levendig, vol spanning en heeft gigantische omzetten. Een goed voorbeeld van een exponent van de officiële economie is de supermarkt. Toen ik de eerste keer tijdens mijn verblijf in Moskou boodschappen ging doen, werd ik aangenaam

te zijn, drie soorten mineraalwater, ca. tien soorten conservenvis, twee soorten vlees, één soort kaas, boter melk, meel en rijst, drie soorten brood en nog wat kruiden. That's it! En dat alles was zo onaantrekkelijk opgesteld, in grijze koelbakken of in dozen aan de kant, dat het leek alsof ik in een magazijn was beland. Een voordeel: wat er was, was er in ieder geval in een overweldigende hoeveelheid.

Dat wat betreft de saaie kant van de economie. Een goed beeld van de andere kant geven allereerst de praktijken in de medische wereld. De gezondheidszorg in de Sovjetunie is volkomen gratis en het salaris van het medisch personeel is officieel op geen enkele wijze van de behandeling afhankelijk. Artsen maken er dan ook een sport van om zich zo weinig mogelijk in het daglicht te vertonen, zodat het lijkt alsof ze achter gesloten deuren zeer ijverig bezig zijn. Bovendien is het voor artsen belangrijk om zo weinig mogelijk patiënten te hebben. Dan lijkt het alsof de arts een gezonde wijk heeft en dat levert op zijn beurt meer promotiekansen op. Dat geldt trouwens ook voor het ziekenhuis als geheel. Dat ervoer ik toen ik een keer een ziekenhuis bezocht om mijn oor te laten behandelen. Eerst trachten ze je weg te sturen met de smoes dat er geen oorarts aanwezig is, hoogst twijfelachtig in een van de grootste ziekenhuizen van Moskou. En toen ik bleef aandringen wilden ze in principe wel 'iemand voor me zoeken', maar ik moest eerst mijn rayonnummer zeggen. Ik zei in welk rayon ik woonde, maar ze eisten dat ik zelf het nummer vermeldde. Toen ik duidelijk had gemaakt dat het belachelijk is, dat je het nummer van je rayon moet weten om een behandeling te krijgen, wezen ze me tenslotte een wachtkamer toe. Na een half uur om me heen kijken in een lege wachtkamer, voelde ik eens aan de deur van het artsenkabinet. Deze bleek op slot en ik begaf me weer naar de receptie. Er was sprake van een vergissing en ik kreeg met veel moeite een andere wachtkamer toegewezen, waar twee mensen voor me waren. Tenslotte kwam ik dan toch nog aan de beurt. Kortom, in zo'n systeem is het niet gek dat je de arts die jou wil behandelen zeer dankbaar bent en dat je hem voor de

Alle competitieve eigenschappen van een gezonde economie komen buiten de officiële economie tot uitdrukking.

NEP

Na 1920 werd het land slechts geregeerd door hongersnoden, epidemieën en inflatie. De dollar was destijds 1200 roebel waard. Er was echter iemand die de juiste oplossing wist, Lenin. Die oplossing was de nieuwe economische politiek (NEP) van de jaren twintig, waarin men door privatisering van het platteland en stabilisering van de geldmarkt de economie nieuwe impulsen gaf. Er volgde een korte periode van bloei, totdat de tijd van Stalin aanbrak en in de jaren dertig werd tenslotte de basis gelegd voor de huidige economische situa-

te verrast bij het zien van de supermarkt: het gebouw was zeer groot en niet eens lelijk. Het gebouw was werkelijk ongeveer dertig keer zo groot als onze AH op de hoek. Toen ik echter binnenkwam, volgde een reeks van desillusies. Het gebouw bleek maar één verdieping te hebben, ofschoon het even hoog was als de drie-etage-woningen in de omgeving. Het boodschappenwagentje had ongeveer een kwart van de in Nederland gebruikelijke inhoud, maar al snel bleek toch dat het zeer veel moeite kostte het helemaal te vullen. De supermarkt verkocht namelijk, om precies

behandeling nog eens extra beloont in de vorm van bonbons, sterke drank of iets dergelijks. Dat is een manier, waarop de arts een redelijke aanvulling op zijn karige 200 roebel per maand krijgt. Een andere manier maakt het beroep tot een van de meest geliefde in de Sovjetunie: thuisbehandeling. Vooral operaties waarvoor de gemiddelde Rus zich schaamt en die hij niet officieel genoteerd wil zien, vinden bij de arts thuis plaats, zoals behandeling van geslachtsziekten of abortussen. Dit is natuurlijk een uitermate geschikte manier om zonder gevaar van provocatie, zwart bij te verdienen. Alles gebeurt onder vier ogen en de patiënt is diegene, die zich het afhankelijkst opstelt.

contact te zoeken met buitenlanders, met rijke westerlingen. Het grootste gedeelte van de zwarte markt vindt namelijk plaats met westerse valuta, vooral dollars en Westduitse merken. Het is dus eerst zaak aan dat geld te komen. Het meeste wordt op straat gewisseld, door jongens vanaf 17; 18 jaar, die feilloos weten wie buitenlandse toeristen zijn. Ze spreken de benodigde woorden Engels of Duits en geven de buitenlanders roebels tegen een koers die drie keer zo voordelig is als de officiële koers. De grootste bedragen worden echter gewisseld door Russen die vaste contacten met buitenlanders hebben, die de instituten voor buitenlandse studenten afstropen of westerse vrienden hebben. Dan is de

de gemiddelde Russische musicus een half jaarinkomen. De vraag is misschien, hoe de Russen in contact komen met de speculanten. Deze vraag is haast een contradictie in terminis, want ten eerste is bijna iedere Rus wel op een of andere manier met zwarte handel bezig en ten tweede zijn er zogenaamde contactpersonen, die de markt op hun duimpje kennen en precies weten voor wat je bij welke persoon moet zijn.

Andere vormen van lucratieve handel of dienstverlening zijn de zwarte theaterkaartjesverkoop en de privé-taxi's, kortom de ordinaire straathandel. Doordat vrijwel alle kaartjes voor theatervoorstellingen en sportevenementen worden opgekocht door bedrijven of instituten is het overige aanbod klein, maar de vraag, vooral van toeristen, is enorm. De speculant weet uitstekend hoe hij zo snel mogelijk alle resterende kaartjes kan opkopen en biedt ze dan een uur voor de voorstelling op het schouwburgplein te koop aan. Winsten van 600-700% bij buitenlanders en de helft bij mede-Moskoviëten! Bij taxi's doet zich het eeuwige probleem van de luie dienstverlening voor. Een taxichauffeur rijdt liever rondjes over de ringweg, dan in de drukke stad zijn leven te wagen. Dit is misschien wat overdreven gesteld, maar het is een feit dat de vraag groter is dan het aanbod en daar springt de gelukkige bezitter van een particuliere Lada of Zjiguli gretig in. Dit privé-taxigebruik is zelfs de manier van de gemiddelde Rus om zijn auto af te betalen.

Naast de luiheid van het personeel is ook het haastige hamsteren een typisch element van het leven aldaar, en dat neemt ernstige vormen aan wanneer broodnodige produkten als toiletpapier in de winkels verschijnen.

Hamsteren

Een ander toonaangevend gevolg van de centraal geleide economie is de strategie van: 'pluk de staat, waar je de staat maar plukken kan'. Dit heeft een aantal verschijnselen tot gevolg die allemaal onder de noemer onverschilligheid ten opzichte van de regels te brengen zijn. Het duidelijkst tref je die onverschilligheid aan bij het bedienend personeel. De bediening geschiedt zonder enige bevoegenheid of enthousiasme en is dus vrijwel altijd slecht en tergend langzaam. Een van de oorzaken van de rijen bij buffetten en kassa's en misschien wel de belangrijkste is niet de schaarste, maar de trage serviceverlening. Typerend is ook het profiteren van het personeel van alle voordelen die dit beroep met zich meebrengt. Toen er bijvoorbeeld bij ons in het buffet (in de studentenflat, RH) eens verse sinaasappels waren, was de helft ervan al opgekocht door het personeel voordat het buffet openging. Wij, studenten, stonden met onze neuzen tegen het glas toe te kijken hoe de lekkerste exemplaren in de boodschappennetjes van de inmiddels toch al gehate vrouwtjes verdwenen. Naast de luiheid van het personeel is ook het haastige hamsteren een typisch element van het leven aldaar, en dat neemt ernstige vormen aan wanneer broodnodige produkten als toiletpapier in de winkels verschijnen. Schrijver dezes heeft gedurende zijn half jaar verblijf in Moskou nooit het genoegen gehad zich met sovjetpapier schoon te vegen, ten minste niet op zijn eigen toilet.

Buitenlanders

De beste wijze om je te verrijken is door

koers zes keer zo hoog als de officiële, maar dan zijn ze wel verzekerd van een constante en grootschalige handel. Met de verkregen dollars of merken kopen de 'speculanten', zoals ze daar genoemd worden, video- of geluidsapparatuur in Westerse valutawinkels, de zogenaamde berjozka's, of liever gezegd: meestal laten ze hun westerse vrienden die apparatuur kopen met hun geld, zodat ieder spoor van verdenking wegvalt. Een Rus kan zich namelijk snel verraden door zijn accent of typisch Russisch gedrag. Deze apparatuur nu, verkoopt hij aan een tussenpersoon. De tussenpersoon zorgt voor de distributie over een grote cliëntèle, die geen contact heeft met buitenlanders en die uiteraard twee keer zo veel betaalt in roebels als de eerste persoon bij zijn buitenlandse vriend had gewisseld. Tel uit uw winst!

Op deze manier wordt het grootste deel van de Russische markt voorzien van video- en geluidsapparatuur uit het Westen en bestaat er nauwelijks vraag voor Russische hifi, al is die vele malen goedkoper. En dat geldt niet alleen voor de muziekbranche, maar voor alle hoogwaardige produkten, dat wil zeggen waarvan de Russische kwaliteit onderdoet voor de Westerse.

Speculant

Navenant gaat het in de wereld van de popmuziek. Iedere zichzelf respecterende muzikant bespeelt een Westers instrument. Die instrumenten kopen ze bij 'speculanten', op de zwarte markt dus, tegen exorbitante prijzen. Een gitaar die in Nederland 300 gulden kost (voor een elektrische gitaar weinig) kost daar 1500 roebel en dat is voor

Nepotisme

Een andere grote kwaal die een stempel drukt op het leven in de Sovjetunie is het nepotisme, de vriendjespolitiek. Onlangs is het proces begonnen tegen Tsjoebaranov, de schoonzoon van wijlen partijleider Brezjnef, die een ware maffia van zakkenvullers om zich heen had gecreëerd. Het politieke systeem werkt dit nepotisme in de hand. Het is gebaseerd op besluitvorming in de wandelgangen en het eensgezind beamen van de besluiten in de raadszalen. Het hoeft geen betoog dat dit omkoperij en vriendjespolitiek in de hand werkt. Uitermate veel opgang maken deze praktijken in de Transkaukasische en Centraal-aziatische republieken. Georgië is het pikzwarte bolwerk van de sovjet-economie. In het tijdschrift 'Soviet Studies' heeft eens iemand dit trachten te verklaren aan de hand van de volksaard van de Georgiërs zelf. De maatschappij wordt daar bepaald door familiebanden, vaste rolpatronen en een sterke 'bewijsstrategie' buiten de familie om, waarbij het belangrijkste is je gulheid te tonen. De officiële economie staat haaks op het vergaren van rijkdommen en antiquiteiten, die dan tentoongesteld worden. Verder zijn vertrouwen en eer belangrijke deugden in Georgië en deze vormen ook de basis van iedere zwarte economie. Het meest saillante detail van de zwarte

praktijken in Georgië is wel het feit dat bedrijven die veel risico's nemen op zwart terrein, als een soort waarborgsom, een maandslaris betalen aan mensen die de macht hebben in een rayon of gebied, vaak het hoofd van de politie of de partijchef.

Via via

Toen wij destijds op vakantie waren in de Kaukasus kwamen we oog in oog te staan met een van de vele soorten omkoperij. Een van de mensen uit onze groep was haar fototoestel ontstolen. Omdat de promotiekansen van een commissaris sterk afhangen van het aantal misdrijven dat men oplost, geniet het verreweg de voorkeur om te doen alsof er helemaal geen misdaad in het rayon plaatsvindt boven het niet oplossen van enkele misdaden, waarvan officieel aangifte is gedaan. Aldus kreeg het slachtoffer uit onze groep een flinke som geld aangeboden als ze haar aangifte wilde intrekken. Zeer gebruikelijk aldaar! Maar,

centraal geleide volkshuishouding in het algemeen en het sociale bewustzijn van de arbeiders, die weten hoe ze van het systeem kunnen profiteren, maar het niet steunen. Zij pleitte voor een meer marktgerichte economie en decentralisatie, maar onderkende ook de bemoeilijkende factoren, de bureaucratie, de ideologie en de onenigheid onder de economen over de juiste oplossing.

Twee jaar later verscheen een boek van de econoom Popov, *Het Effectieve Management*, waarin hij pleit voor min of meer een laissez-faire structuur. Hij is voor verbetering van het premiestelsel, dat tenminste loon naar arbeid zou geven en die premies moeten gedecentraliseerd bepaald worden, d.w.z. op de werkplek zelf door de oprichting van speciale brigade's. Verder is hij voor onbeperkte privé-initiatieven buiten werktijd en een afschaffing van de sociale wetgeving in de arbeidssfeer, d.w.z. de maatschappelijke fondsen die vakantie's,

society opmerkt dat misschien de kleine handelaars uit het zwarte circuit de particuliere industrie zouden kunnen gaan overnemen, geeft in dit licht blijk van een onderschatting van de zieke elementen in de Russische economie. ■

Richard Hoogland

De schrijver is vierdejaars Slavische taal- en letterkunde, hoofdvak Russisch, en tweedejaars Ruslandkunde. De eerste helft van dit jaar heeft hij gestudeerd aan het PusKininstituut voor Russische taal in Moskou.

Zo kan het gebeuren dat het zwembad helemaal volligt met mensen die niet betaald hebben.

om op het nepotisme terug te komen, het leven is doordrongen van diensten en wederdiensten, ook buiten Georgië. Zo is er in Moskou een zeer luxueus zwembad, Tsajka, dat zeer weinig Russen van binnen kunnen zien. In principe moet je daar vrij veel voor betalen. Logisch, want het is een mooi zwembad. Maar als je toevallig de badmeester kent of de kassière of iemand anders van het personeel, dan kun je via hem wel gratis naar binnen geloodst worden. Je hoeft zo iemand dan niet goed te kennen, via via is genoeg, want je bent in ieder geval bereid tot een wederdienst op jouw specialiteit. Zo kan het gebeuren dat het zwembad helemaal vol ligt met mensen die niet betaald hebben!

Gorbatsjov

Kortom, de Sovjetunie is een land vol gebreken, zowel op economisch als op sociaal gebied. Maar er is een nieuwe koers, de perestrojka, die gericht is op bestrijding van die zwarte elementen in de economie. Onder Gorbatsjov lijkt het nepotisme, de omkoperij en de zwarte handel te worden aangepakt. In 1983 al verscheen er een vertrouwelijk rapport van de briljante econome Zaslavskaja voor een conferentie van de economische afdelingen van het Centraal Comité, de Academie van Wetenschappen en Gosplan, de staatsrekenkamer. Zij voorstelde een daling van de groei van 8% naar 2 à 3% per jaar in de komende vijftien jaar. Als oorzaken gaf zij aan: de stagnerende situatie in de economische besluitvorming, kortom de onoverzichtelijkheid van een

onderwijsvoorzieningen, maaltijden etc. garanderen. Dit bindt namelijk de arbeider aan zijn werkplek en belet de mobiliteit van arbeid, zodat de maatschappelijk ongunstige regio's nauwelijks aanbod van arbeiders hebben. Tenslotte pleit hij voor de bestrijding van corruptie en zelfs voor het ontslagrecht voor ondernemingen, iets dat ongehoord is in een socialistisch systeem, zo werd jarenlang beschouwd.

Zieke elementen

Na alles wat ik gezien heb in de Sovjetunie, denk ik dat het allerbelangrijkste toch de bestrijding van corruptie en zwarte handel is. Ik werd dan ook hevig verontrust door een artikel in het toonaangevende tijdschrift de 'Ogonjok'. Het was een artikel over de georganiseerde misdaad in de Sovjetunie, de maffia, die daar onder de Engelse term 'racket' bekend is. In het artikel stond dat de 'racket' zich inmiddels ontfermd had over de coöperatieve wereld. Die coöperaties zijn particuliere bedrijven. Sinds de nieuwe Wet op Coöperatie in werking getreden is, is het mogelijk in de horeca of dienstverlening een eigen bedrijfje te beginnen. Op zich is privatisering een gezonde impuls voor de economie, zoals de jaren twintig in de Sovjetunie duidelijk lieten zien, maar niet als die privé-bedrijfsjes overgenomen worden door de criminele wereld. Winsten worden dan verduisterd en komen op de zwarte markt terecht in plaats van de economie een positieve impuls te geven. Dat Ellman in zijn boek *Russia's crisis and future: economy and*

VAN DIEN CO*
TREEDT GRAAG
IN CONTACT MET
AMBITIEUZE
BIJNA
AFGESTUDEERDE
BEDRIJFS-
ECONOMEN M/V

Van Dien Co Accountants

Schriftelijke sollicitaties te richten aan
Van Dien + Co Accountants,
t.a.v. de heer R.H. van Ede,
Hoofd Personeelszaken, Fizeastraat 2,
1097 SC Amsterdam, tel. 020-5686610.

*Van Dien + Co Accountants maakt deel uit van de Van Dien groep en is lid van Deloitte Haskins & Sells International.
Een organisatie met 26.000 medewerkers in 71 landen.

Alkmaar Almere Amsterdam Arnhem-Velp Breda Eindhoven Enschede Gouda 's-Gravenhage Groningen-Haren Haarlem
's-Hertogenbosch Hogeveen Leeuwarden Lelystad Lochem Maastricht Roosendaal Rotterdam Tilburg Utrecht Venlo
Zaandam Zwolle Willemstad (Curaçao) Oranjestad (Aruba) Philipsburg (St. Maarten)

Onderwijs speelt geen rol

Het onderwijssysteem aan de Universiteit van Amsterdam deugt niet. Een onderwijsbeleid en een systematische evaluatie ontbreken dus het wordt tijd dat studenten zelf de handen uit de mouwen gaan steken. Dat waren de conclusies van het door de ASVA georganiseerde onderwijscongres in juni van dit jaar. Het belangrijkste tastbare resultaat van het tweedaagse congres was de oprichting van het Comité Beter Onderwijs.

De kritiek op het onderwijs die uit het congres en de bijbehorende reader naar voren komt, is niet mals. Studenten storen zich aan de massaliteit, slechte en ongeïnteresseerde docenten, een onduidelijke studieopbouw en slechte begeleiding. Ook de docenten die aan het woord komen zijn niet positief. Professor Brummelkamp in de reader: "Wij maken hier grote fouten". Volgens de jurist Dick Kooyman, spreker op het congres, schiet een groot deel van de docenten tekort in het overdragen van kennis omdat didactische vaardigheden niet vereist zijn. Mede-organisator Daniël Engelsman spreekt van een 'crisisituatie' in het hoger onderwijs.

Klachten

Uit de diepte-interviews met 21 studenten waarvan in de reader verslag wordt gedaan komen soortgelijke klachten naar voren. De geïnterviewden zien de docenten als belangrijkste oorzaak van hun onvrede maar ook het 'systeem' wordt genoemd. Ook werd gevraagd naar de sfeer onder stu-

denten. Veel ondervraagden voelen zich door die sfeer niet erg gestimuleerd. De medestudent wordt vaak individualistisch genoemd, de sfeer 'saai' of 'mat'. Sommigen ergeren zich aan de oppervlakkigheid van andere studenten.

Een oplossing hiervoor zien de geïnterviewden allereerst in het verbeteren van de begeleiding. Die zien ze als oorzaak van de lage betrokkenheid en demotivatie onder studenten. Ten tweede zouden de ondervraagden van docenten willen verlangen dat ze zich lieten scholen in didactische vaardigheden. Ook worden meer kleinschaligheid, meer werkgroepen, minder schoolse aanpak en een grotere inbreng van studenten door de geïnterviewden aanbevolen.

Een voorbeeld van de slechte kwaliteit van het onderwijs is het ontbreken van een (goed) vak wetenschapsfilosofie op een aantal faculteiten. In een tijdens het congres georganiseerde workshop werd een dergelijk vak van niet te onderschatten belang geacht. De deelnemers vonden una-

niem dat wetenschapsfilosofie in ieder studieprogramma thuis hoort. Op de Faculteit der Psychologie hebben studenten anderhalf jaar geleden de groep 4xO (Onwils Ontevreden Over Onderwijs) opgericht uit onvrede over het wetenschapsfilosofisch onderwijs in de propedeuse. Het door 4xO georganiseerde alternatieve programma bleek een succes.

Massaal

Als de klachten van studenten zo massaal zijn en de kwaliteit van ons onderwijs werkelijk zo slecht is dan is de vraag naar het waarom van deze situatie op zijn plaats. Het is opvallend dat docenten het desgevraagd wel eens zijn met de klachten van studenten. Hoe kan het dan toch zo gekomen zijn en waarom wordt er weinig aan gedaan? Is het de Haagse regelgeving, de stortvloed van maatregelen van Deetman

vervolg op pagina 19

COLUMN

Belderok

De HP en studeren

Terwijl de banken ons 'studentenfinancieringsarrangementen' aanbieden brengt de Haagse Post een speciale uitgave *studeren!* uit. Voor f 4,95 krijgen we een uitgebreide versie van een willekeurige intreegids voorgeschoteld. De werkstudent, de corpsbal, de studentenflatstudent en nog meer representanten van de 'nieuwe generatie' in 'het cultuurbastion, gesprangd tussen studenten- en arbeidsmarkt, dat zich de afgelopen jaren uit nood heeft vernieuwd'. De laatste woorden komen uit het eerste artikel van het katern en dat is meteen bijna het enige dat het niveau van een promotiegidsje ontstijgt. HP constateert dat 'de kennis van het Vak verschaalt' en dat 'het universitair onderwijs steeds meer tegen het HBO aanschurkt en het onderzoek bezwijkt onder bureaucratie'. Een wetenschapper spreekt met weemoed over de universiteit als Alma Mater die 'de wereld zorgzaam voedt met wijsheid'. Interessante dingen waar helaas niet dieper op in wordt gegaan.

In het midden van de HP is een bijlage *Vast en Zeker* verzorgd door Ohra-verzekeringen meegeniet. Volgens Ohra zijn studenten 'zelfstandige en zelfbewuste' mensen die toch echt hun specialistenrekeningen aan de maatschappij moeten opsturen. *Vast en Zeker* bevat ook een interview met Maarten van Poelgeest, voorzitter van de Landelijke Studentenvakbond.

Nou ja, interview, dat is een groot woord. De vragen, voor zover ze in vragende vorm staan, zijn zo 'gesteld' dat Van Poelgeest uitstekend zijn verhaal kwijt kan. Wat te denken van de volgende 'vraag'. 'Op zo'n manier lijkt studeren veel op het herkauwen van kennis. De maatschappij vraagt echter om creatieve mensen met eigen initiatief.' Niet alleen propaganda voor Ohra dus. De HP is wel erg lui geweest: waarom geen kritische geest op de voorzitter van de georganiseerde studenten afgestuurd?

In *Folia* van 16 september is te lezen dat Van Poelgeest een kort geding had aangespannen tegen de Hollandse Persunie, de uitgever van HP. Hij beweerde niet te weten dat het om een promotieblaadje van Ohra ging, maar HP en Ohra spraken dat tegen. Van Poelgeest zag toch maar van een kort geding af met het argument: 'omdat wij partij zijn, verliezen we zeker'. Aldus *Folia*. Als dat inderdaad de reden is van het intrekken van de aanklacht dan is daar weinig logica in te bespeuren.

Het nummer van HP is aangeboden aan eerstejaars tijdens de introductieweken. En of ze maar gelijk even lid willen worden.

Studenten kunnen wel degelijk iets bereiken

Cornelie Goedhuis vertegenwoordigt sinds september de studenten in het Dagelijks Bestuur van de Faculteitsraad. Van dit werk doet zij verslag in elk nummer van de Rostra op de laatste tekstpagina. Reden voor ons om met haar kennis te gaan maken.

De eerste vrouw

Je bent het eerste vrouwelijke bestuurslid. Is dit een historische doorbraak?

"Het bewijst alleen dat er op de faculteit geen onderscheid wordt gemaakt naar sexe. Hoewel er ook in de raad relatief veel meisjes zitten, hoeft het niet als doorbraak beschouwd te worden. Er komen steeds meer meisjes op de faculteit. Ik weet trouwens niet eens zeker of ik wel de eerste vrouw ben en eigenlijk vind ik het zelf ook niet zo belangrijk. Ik zou het zelfs heel vervelend vinden als ik voorgedragen zou zijn omdat ik een meisje zou zijn en het zo mooi staat om een vrouwelijk bestuurslid te hebben."

Hoe heb je de zetel veroverd?

"Voor de verkiezingen hebben de NOBAS en AGE afgesproken dat de fractie met het grootste aantal zetels iemand zal voordragen als studentsbestuurslid. Verder was het een pré dat ik in de faculteitsraad zat en lid was van de commissie wetenschapsbeoefening."

Krijg je een specifieke taak in het Dagelijks Bestuur?

"Mijn taak bestaat uit het opkomen voor belangen voor studenten waar het nodig is. In het Dagelijks Bestuur bestaat er alleen een vaste werkverdeling voor het secretariaat. Verder houdt de vice-decaan zich bezig met Actuarieel en Econometrie."

Het lijkt nogal een zware baan naast je studie. Hoe combineer je dat?

"Ik vind het leuk werk en doordat je toch steeds bezig bent met de faculteit valt de extra belasting wel mee. Je leert veel mensen kennen en dat maakt het leuker om te studeren. Natuurlijk is het ook prettiger een modeling tentamen af te leggen bij iemand die je kent. Ik denk dat bestuurlijke activiteiten naast je studie niet alleen goed mogelijk zijn, maar je studie ook stimuleren."

Achterban

Hoe staat het met het contact met de achterban?

"Regelmatig bezoek ik vergaderingen van de AGE en de NOBAS om hun in te lichten over wat er in de faculteitsraad bespro-

ken is. Tevens schrijf ik elke maand een stuk in de Rostra en studenten kunnen langskomen op mijn kamer."

Uit onder andere de opkomstpercentages bij verkiezingen blijkt een geringe interesse onder de studenten voor de facultaire politiek. Wat denk je hieraan te kunnen veranderen?

"Ik denk dat veel studenten niet weten dat we wel degelijk iets bereiken in de faculteitsraad. Een goed voorbeeld daarvan is het behoud van de intensieve werkcolleges. De kwaliteit van het onderwijs blijkt vaak vooral een zorg van studenten te zijn. Sommige docenten vinden het makkelijk om op massale hoorcolleges hun syllabi voor te lezen. Een groot aantal studenten betekent voor hen ook meer arbeidsplaatsen voor de vakgroep. Veel studenten zijn ook bang dat ze niets meer naast hun studie kunnen doen. Ik denk echter dat je daar ondanks de tweefasenstructuur nog steeds tijd voor hebt. Het maakt bij een sollicitatie ook meer indruk wanneer je wat naast je studie hebt gedaan dan dat je er in vier jaar doorgestoomd bent. Desondanks zal ik niet gaan propageren dat je iets naast je studie móet gaan doen, omdat dat de zogenaamde 'c.v.-jagers' uitlokt. Dit zijn studenten die hun curriculum vitae zo vol mogelijk proberen te krijgen. Bestuurlijk werk moet wel uit interesse gedaan worden

en niet omdat werkgevers het zo belangrijk vinden."

Plannen

De laatste jaren kampt de faculteit met een tekort aan formatieplaatsen, hoe staat het er op het moment voor?

"Er komen, zij het nog lang niet genoeg, af en toe een aantal formatieplaatsen (arbeidsplaatsen) bij. Een bijkomend probleem is dat deze vacatures slecht opvulbaar blijken, omdat de personen die ervoor in aanmerking komen het bedrijfsleven met de hogere inkomsten prefereren boven een baan op de universiteit."

Wat zijn je plannen voor dit jaar?

"Het gaat er mij vooral om de kwaliteit van het onderwijs niet verder te laten verslechteren. Een voorbeeld hiervan is een nog niet uitgewerkt idee over een systeem van studiebegeleiding van groepjes eerstejaars door ouderejaars studenten. Door de massaliteit van de colleges blijft er nauwelijks de mogelijkheid over voor hulp en het stellen van vragen."

Het blijkt dat je een nogal defensieve politiek moet voeren. Vind je dat wel leuk?

"Natuurlijk is het leuker om bij een grotere financiële ruimte na te denken over nieuwe mogelijkheden. Maar het bestuurlijke werk heeft ook zijn aangename kanten. Zo ligt de situatie nou eenmaal en ik probeer toch met deze besprekingen zoveel mogelijk te bereiken. Je kan natuurlijk het achertuitgaan van de kwaliteit van de economiestudie zo laten verlopen, maar het lijkt me beter het nog enigszins proberen tegen te gaan. Tegenwoordig is er ook een veel grotere harmonie tussen de AGE en de NOBAS en dat maakt het mogelijk om toch meer te bereiken. Je staat dan met alle studenten uit de raad achter één punt waardoor je meer kan bereiken."

Tot slot kunnen studenten zelf bij Cornelie aankomen met klachten of vragen. Zij is bereikbaar op:

Kamer 2173,
Telefoonnummer 525 4268,
Spreekuur vrijdag 11.00-12.00.

Marjory Haringa
Mark van der Veen

Degenen die de laatste pagina van de Rostra regelmatig lezen zullen vreemd opkijken. Niet alleen de titel van dit stuk is veranderd, maar het wordt ook door iemand anders geschreven. Voor wat betreft de titel: na 'Raadselachtig, Raadsnaam, Raad en Daad, Raderwerk etc.' gaf het woordenboek bij het woord 'Raad' geen oplossingen meer, vandaar deze keuze. Voor wat betreft de schrijver: 14 maanden lang heeft Dick Rüger uit hoofde van zijn lidmaatschap van het bestuur van de faculteit deze bladzijde vol geschreven. Inmiddels heeft hij zijn bul gehaald en is hij opgevolgd door ondergetekende. Vanaf deze plaats wil ik hem namens de studenten nogmaals bedanken voor al het werk dat hij deze maanden heeft verricht.

In het komende jaar zal ik proberen om iedereen enigszins op de hoogte te stellen van de zaken die binnen de faculteit spelen. Hierbij worden met name de gebeurtenissen in de faculteitsraad besproken, maar daarnaast wordt er ook aandacht besteed aan het werk van de vele commissies en aan de meer algemene problemen waarmee de faculteit te kampen heeft.

Eerstejaars

In de faculteitsraad van eind augustus werd medegedeeld dat er op dat moment 643 plaatsingsbewijzen voor eerstejaarsstudenten waren uitgedeeld. De Numerus Fixus was gesteld op 700 en men verwacht dat dit getal de komende weken wel gehaald zal worden. Degenen, die maandag en dinsdagochtend van de introductieweek zich onverhoopt in de kantine bevonden weten wat deze aantallen betekenen. Bomvolle collegezalen en eindeloze koffierijen. Het, door de Introductiecommissie ingestelde, tweede koffiepunt kwam goed van pas. Voor de nog niet ingewijde lezers: Jaren geleden heeft de Adviesraad voor de Basisopleiding (ABE) een tweede koffiepunt al tot een strijdpunt gemaakt, helaas tot nog toe zonder enig resultaat. Het blijkt dat ook het Maupoleum geen elastieke wanden heeft. Zo was het propedeuserooster nog niet klaar toen de studiegids gedrukt werd, vanwege deze zalenproblemen.

Extraneï

Naast de mogelijkheid om je in te schrijven als student kun je ook *auditor* of *extraneus* worden. Als auditor heb je dezelfde rechten als een student, behalve dan het feit dat je geen actief of passief kiesrecht hebt voor de Universiteits- en Faculteitsraad en dat je geen studiefinanciering ontvangt. Als extraneus

heb je echter alleen de bevoegdheid tentamens en examens af te leggen. Aangezien op onze faculteit bij colleges geen controle is of je wel als student/auditor staat ingeschreven is het in principe mogelijk om toch als extraneus college te volgen. Dit zou dus in principe voor eerstejaars die door de Numerus Fixus niet aan onze faculteit kunnen studeren een mogelijkheid zijn om deze Numerus Fixus te omzeilen. Om dit te voorkomen heeft de faculteit besloten dit jaar geen extraneï in het eerstejaar toe te laten. Voor de overige jaren blijft dit wel mogelijk.

Bedrijfs- en Bestuurskunde

Al enige tijd wordt er, in samenwerking met de faculteit der Sociale en Culturele Wetenschappen, nagedacht over de oprichting van een opleiding Bedrijfs- en Bestuurskunde. In de faculteitsraad kwam aan de orde in welke vorm dit gegoten zou moeten worden. Zou het een studierichting los van de studierichting Economie of Bestuurskunde moeten worden, een vrije studierichting, of een afstudeerrichting binnen de Economie??

De faculteitsraad sprak een duidelijke voorkeur uit voor de aparte studierichting. In dat geval heeft men namelijk volledige vrije hand in de samenstelling van het vakkenpakket. Voor de oprichting van een nieuwe studierichting is echter de goedkeuring van Deetman nodig. Gezien de vele bedrijfskundige richtingen vraagt de raad zich af of dit 'voorstel aan Deetman' het wel zou halen. Het is dan ook niet voor niets dat de raad besloten heeft een werkgroep in te stellen, die zich zal moeten buigen over de vraag voor welke markt deze opleiding studenten gaat leveren. De gedachten gaan nu uit naar een gespecialiseerde opleiding voor managers in de overheids- en non-profitsector.

Tenslotte

Natuurlijk kwam er nog veel meer aan de orde in de faculteitsraad, maar er rest mij onvoldoende ruimte om dit allemaal te bespreken.

Afsluitend wil ik opmerken dat als je vragen of problemen hebt je altijd bij mij kunt langskomen op mijn kamer: kr.2173, bij zaal 2174. Je kan natuurlijk ook even bellen: 5254286 of 6655154.

vervolg onderwijscongres

die de wetenschappelijke staf 'murw' hebben gemaakt? Of is 'het systeem' van sterk autonome vakgroepen en individualistische wetenschappers de schuldige?

Het is mogelijk dat op een faculteit de studierichtingscommissie en docenten individueel het belang van bijvoorbeeld een cursus wetenschapsfilosofie wel inzien, maar dat die toch niet georganiseerd wordt. De argumenten ertegen liggen vaak in de organisatorische en structurele sfeer en zijn haast nooit didactisch van aard. Het *Prisoners Dilemma* doet ook zijn werk: geen enkele vakgroep wil alleen voor iets opdraaien dus niemand neemt het initiatief.

Signaal

De stelling van het congres dat de UvA

geen onderwijsbeleid heeft, lijkt gerechtvaardigd. Het is onzin te veronderstellen dat onderwijs zonder beleid en zonder regelmatige controle in de vorm van evaluaties goed zou functioneren. De ASVA kiest met de oprichting van het Comité Beter Onderwijs voor de strategie van het eigen initiatief en wil de aanzet geven tot het organiseren van studiegroepen en cursussen door studenten zelf. Een duidelijker signaal dat er iets niet helemaal in orde is met de kwaliteit van het onderwijs is niet te geven. ■

Esther Bijlo

Ik heb een ABN Studenten-budgetrekening waarop ik f 2.000,- rood mag staan.

Ik ben bij de ABN.

Speciaal voor H.B.O.- en W.O.-studenten met een maandelijkse studietoelage volgens de Wet Studiefinanciering, introduceert de ABN de Studenten-budgetrekening. Een rekening die u gedurende het hele studiejaar de nodige financiële speelruimte geeft, omdat u er tot f 2.000,- rood op mag staan. En dat tegen een rente die belangrijk lager is dan normaal (thans slechts 8,5%^{*}). Gemakkelijk voor het opvangen van pieken in uw uitgaven, zoals aan het begin van een nieuw studiejaar. Bijvoorbeeld voor het betalen van collegegeld, studieboeken etc. Uiteraard heeft de nieuwe ABN Studenten-budgetrekening alle gemakken van een gewone betaalrekening waarop uw inkomsten binnenkomen (gebruik cheques en geld- en betaalautomaten). Daardoor staat u niet onnodig rood en beperkt u de kosten. Zeker als u weet, dat u een aantrekkelijke creditrente krijgt. Kortom: een rekening waar u veel plezier aan kunt beleven. Voor meer informatie bent u van harte welkom op elk ABN-kantoor. U kunt natuurlijk ook de informatiecoupon invullen.

Ja, ik ben geïnteresseerd in de ABN Studenten-budgetrekening. Stuur mij vrijblijvend nadere informatie.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____ RE

Opsturen in een ongefrankeerde envelop naar: ABN Bank, Antwoordnummer 1555, 3.D.80, 1000 PA Amsterdam.

ABN Studenten-budgetrekening. **ABN Bank**

^{*}) eff. 8,8% rente per 29 juli 1988. Wijzigingen voorbehouden.